

RIIGIKOHUS

ÕIGUSTEABE- JA KOOLITUSOSAKOND

**Riigikohtu praktika haldusajades
jaanuar–aprill 2020**

Aktuaalse praktika ülevaade

Mariliis Toomiste

analüütik

Kaisa Tiru

peaspetsialist

Tartu

2020

SISUKORD

1. STATISTILINE ÜLEVAADE	3
2. AKTUAALNE PRAKTIKA.....	4
2.1. MATERIAALÕIGUS	4
2.1.1. Sotsiaalteenused ja toetused.....	4
2.1.1.1. KOV ei või ülalpidamiskohustuslast haldusaktiga kohustada (3-18-1168/52).	4
2.1.1.2. Üldkogule: võrdsuspõhiõigus kärgperele toetuse määramisel (3-18-1672/26)	4
2.1.2. Maksuõigus.....	5
2.1.2.1. Ka füüsilise isiku pangakontod võib arestida (3-19-1672/28).....	5
2.1.2.2. Õigusvastaselt arestitud raha eest saab nõuda viivist (3-17-98/49)	6
2.1.2.3. Kohtuliku hüpoteegi võib seada enne vastutusotsust (3-19-1178/14).....	7
2.1.2.4. Maksuotsusega võib maksukohustust vähendada (3-18-495/38).....	7
2.1.2.5. Maksueelise saamine OÜ-de vahel tehingute tegemisel (3-18-1740/36).....	8
2.1.3. Maaelu- ja põllumajandustoetused.....	8
2.1.3.1. Kahju tekkimine toetuse õigusvastaselt andmata jätmisel (3-16-1634/24)	8
2.1.3.2. Koormav lisatingimus poolloodusliku koosluse hooldamisel (3-17-1343/45).	9
2.1.4. Vangistusõigus ja mittevaralise kahju hüvitamine	10
2.1.4.1. 482 päeva katkematuid järjestikuseid kartserikaristusi (3-18-360/41).....	10
2.1.4.2. 86 päevaks lukustatud kambrisse eraldamise mõju (3-17-1503/36)	10
2.1.5. Rahvusvaheline kaitse: taotleja kinnipidamise alused (3-19-1068/39).....	11
2.1.6. Riigivastutus: õigustloova aktiga tekitatud kahju hüvitamine (3-16-2267/45)	11
2.1.7. Riigihange: saastetasu maksmise kohustust tuleb kontrollida (3-19-1825/50)	12
2.1.8. Erakondade rahastamine: valimisreklaam ajalehes Stolitsa (3-18-1537/47).....	13
2.2. MENETLUSÕIGUS	13
2.2.1. Pädeva kohtu määramine (3-19-2347/7, 3-20-17/11).....	13
2.2.2. Tõendite hindamine: kinnisasja müügikuulutus (3-12-1512/140).....	14

1. STATISTILINE ÜLEVAADE

1. jaanuarist 30. aprillini 2020 tegi Riigikohtu halduskolleegium põhistatud lahendi 21 haldusasjas. Nendest 11 oli esitatud kassatsioonkaebus ja 7 määruskaebus. Kolleegiumi kogu koosseisus lahendati üks ning Riigikohtu erikogus kolm haldusasja. Eriarvamus kirjutati ühes asjas. Lisaks tegi kolleegium kuus menetluslikku määrust. Kolmeliikmeline kohtukoosseis andis haldusasja kolleegiumi kogu koosseisule arutamiseks kahes asjas ning Riigikohtu üldkogule ühes asjas. Samuti kinnitati ühes asjas poolte kompromiss.

Sisult jagunesid haldusasjades tehtud lahendid järgmiselt. Kõige enam käsitles halduskolleegium maksuõiguse valdkonda, mis oli esindatud kuues lahendis. Kolmes lahendis määrati asja lahendamiseks pädev kohus ning ka vangistusõigust puudutavaid lahendeid oli kolm. Ühe lahendiga esindatud valdkondadeks olid halduskohtumenetlus, keskkonnaõigus, riigivastutus, riigihanked, PRIA toetused, erakondade rahastamine, välismaalaste õigus, sotsiaalhoolekanne ning riigi õigusabi.

Vaatamata sellele, et tegemist on Riigikohtu praktika ülevaatega, tuleb silmas pidada, et Riigikohus võtab õiguslikke seisukohti üksnes kohtulahendites. Ülevaates esitatu ei ole võrdsustatav Riigikohtu lahendites väljendatud seisukohtadega.

2. AKTUAALNE PRAKTIKA

2.1. MATERIAALÕIGUS

2.1.1. Sotsiaalteenused ja toetused

2.1.1.1. KOV ei või ülalpidamiskohustuslast haldusaktiga kohustada ([3-18-1168/52](#))

KOV andis korralduse, millega kohustas isiku lapsi ja lapselapsi osaliselt tema hooldusteenuse eest tasuma ja põhjendas seda [perekonnaseaduse](#) §-dest 96 ja 97 tuleneva kohustusega anda oma abivajavale isale ülalpidamist. Haldus- ja ringkonnakohus pidasid vaidlust eraõiguslikuks, kuid halduskolleegiumi hinnangul on korralduse õigusvastasuse tuvastamise nõude lahendamine **avalik-õiguslik** vaidlus.¹

Halduskolleegium meenutas põhiseaduslikkuse järelevalve kolleegiumi hiljutist otsust, mille kohaselt võib KOV abivajaja omaosaluse kindlaksmääramisel arvestada ka tema pereliikmete eeldatavat rahalist ülalpidamiskohustust, kuid **ei või haldusaktiga panna ülalpidamiskohustuslasele kohustust teenuse eest tasuda.**² Tasu tohib nõuda üksnes sotsiaalteenuse saajalt, kuid tema omaosaluse kindlaksmääramisel võib KOV arvestada tema võimaliku elatise-nõudega ülalpidamiskohustuslaste vastu. KOV peab uurima, kas pereliikmed võtavad hooldusteenuse arvete tasumisest osa, ning võib neile teatada, kui suure osa kuludest nad peaksid kandma.³

Halduskolleegiumi hinnangul on KOV korralduse alusel arve esitamine **ettepanek hüvitada käsundita asjaajamisest** tulenenud kulutused. Kui abivajaja lapsed peavad hooldusteenuse tasumisest osavõttu põhjendamatuks, saavad nad esitada **maakohtusse** negatiivse tuvastushagi, et tuvastada, et neil ei ole isa ülalpidamiskohustust. Korraldus ei ole täitedokument, mida saaks sundtäita.⁴ Kui abivajaja lapsed ei osale arvete tasumisel ja abivajaja omaosalusest ei piisa, saab KOV täita ülalpidamiseks kohustatud isiku kohustuse ise ja pöörduda **maakohtusse** käsundita asjaajamisest tuleneva kulutuste hüvitamise nõudega abivajava isiku ülalpidamiskohustuslase vastu.⁵

Lisaks juhtis kolleegium tähelepanu sellele, et hea haldustava ei ole see, et KOV ähvardab arvete tasumata jätmise korral pöörduda inkassoettevõtte poole, kui pooled alles vaidlevad ülalpidamiskohustuse üle.⁶

2.1.1.2. Üldkogule: võrdsuspõhiõigus kärgperele toetuse määramisel ([3-18-1672/26](#))

Tähelepanu väärrib halduskolleegiumi korralduslik määrus, millega anti Riigikohtu üldkogule lahendada kärgperele peretoetuste määramist ja lapsevanemate võrdset kohtlemist puudutav kaebus. Nimelt on lahus elavatel vanematel lapse ühine hooldusõigus ja **laps kasvab võrdselt mõlema pere juures**, kuid kokku pole lepitud, kumma pere koosseisu laps arvata. Üks lapsevanematest saab ühise lapse eest lapsetoetust ning lisaks lasterikka pere toetust, kuid ka teise vanema peres kasvavate laste arv (koos ühise lapsega) ja vanus võimaldaks perele lasterikka pere toetuse määramist.⁷

¹ RKHKm 31.03.2020, [3-18-1168/52](#), p-d 1, 3, 5, 8.

² Vt selle kohta RKPJKo 09.12.2019, [5-18-7/8](#), p-d 127, 147, 174.

³ RKHKm 31.03.2020, [3-18-1168/52](#), p 10.

⁴ Samas, [3-18-1168/52](#), p 11.

⁵ Vt selle kohta RKTko 17.06.2016, [3-2-1-67-15](#), p-d 12, 13.

⁶ RKHKm 31.03.2020, [3-18-1168/52](#), p 13.

⁷ RKHKm 07.04.2020, [3-18-1672/26](#), p-d 1, 8, 10.

Halduskohtu hinnangul tagab vanemate võrdsuspõhiõiguse [perehüvitiste seaduse](#) (PHS) § 6 lg 1, mis näeb ette hüvitise saamise õiguse kasutamise kordamööda. Kui laps kasvab võrdselt mõlema vanema juures, tuleb vanematel saavutada kokkulepe. Kui nad seda ei suuda, lahendab vaidluse maakohus. Ka ringkonnakohus nõustus sellega ega pidanud maakohtusse pöördumist ebamõistlikult koormavaks.⁸

Halduskolleegiumi hinnangul on maakohtusse pöördumine ent perspektiivitu. Tahteavalduse asendamist maakohtu lahendiga reguleerib [tsiviilseadustiku üldosa seaduse](#) (TsÜS) § 68 lg 5, mille kohaselt saab tahteavalduse asendada juhul, kui isik on **kohustatud tegema kindla sisuga tahteavalduse**. Küsimuse all olev [PHS](#) § 6 lg 1 teine lause ja § 26 lg 3 käsitlevad peretoetuse saamise õiguste kasutamist kordamööda, mis eeldab seni hüvitist saanud vanema **nõusolekut**, ning olukorda, kus laps kasvab võrdselt mõlema lahus elava vanema peres ja ta arvatakse vastavalt vanemate **kokkuleppele** ühe pere koosseisu. [PHS](#) ei anna juhiseid, mida teha, kui vanemad üksmeelt ei saavuta. Seadusest ei tulene **kohustust** nõusoleku andmiseks või kokkuleppele jõudmiseks, mis on aga maakohtu lahendi tegemise eeldus.⁹

Halduskolleegium pidas olukorda vähemalt osaliselt analoogiliseks sellega, kus põhiseaduslikkuse järelevalve kolleegium tunnistas põhiseadusvastaseks sätted, mis ei võimalda laste kasvatamise eest antavat täiendavat pensioniõigusliku staaži jagada vanemate vahel, kes täidavad staaži saamise eeldusi, kuid ei jõua jagamises kokkuleppele.¹⁰

Lasterikkad pered on [põhiseaduse](#) (PS) § 28 lg 4 kohaselt riigi erilise hoole all. Olukorras, kus vanemate ühise lapse pealt määrati toetus ühele vanemale, kes ei ole andnud nõusolekut määrata hüvitis kordamööda mõlemale vanemale, kelle kummagi kaks nooremat last sündisid pärast nende ühise lapse sündimist, on **üks lasterikas pere riigi erilise hoole alt välja jäänud**. Kolleegiumi arvates tuleks üldkogul võtta seisukoht, kas [PS](#) §-dega 12 ja 14 ning § 28 lg-ga 4 on kooskõlas [PHS](#) § 6 lg 1 teine lause osas, milles see ei võimalda **Sotsiaalkindlustusametil lapsetoetust taotleva vanema taotluse alusel määrata lapsetoetust ja lasterikka pere toetust lahus elavatele ja ühist last võrdsete ajavahemike jooksul vaheldumisi kasvatavatele vanematele kordamööda**, kui toetust juba saav vanem selleks nõusolekut ei anna, ja taotluse esitanud vanem peab pöörduma maakohtusse, et teise vanema nõusolek asendataks kohtulahendiga.¹¹

2.1.2. Maksuõigus

2.1.2.1. Ka füüsilise isiku pangakontod võib arestida ([3-19-1672/28](#))

Halduskolleegium tegeles olukorraga, kus Maksu- ja Tolliamet (MTA) avastas äriühingu maksude arvestamise ja deklareerimise õigsust kontrollides, et juhatuse liikmed olid deklareerinud valeandmeid. MTA suurendas äriühingu õigusjärglase maksukohustust, kuid maksusummat ei tasunud ja ka sundtäitmine ei õnnestunud. Halduskohus andis loa sooritada täitmist tagavaid toiminguid enne rahalise nõude või kohustuse määramist (jättes intressiarvestusest välja ajavahemiku, mil isikud ei olnud enam juhatuse liikmed) – ühe endise juhatuse liikme pangakontod arestiti ja teise puhul seati kinnistutele hüpoteek.¹²

Halduskolleegium on varemgi selgitanud, et kui maksu juurde määramise põhjustas juhatuse liikme tahtlik või raskelt hooletu tegevus, võimaldab [maksukorralduse seadus](#) (MKS) endiselt juhatuse liikmelt vastutusotsusega nõuda intressi tasumist aja eest, mil ta ei olnud enam juhatuse

⁸ RKHKm 07.04.2020, [3-18-1672/26](#), p-d 3.7, 5.2.

⁹ Samas, p-d 13–19.

¹⁰ Vt selle kohta RKPJKo 08.11.2017, [5-17-9/8](#); RKHKm 07.04.2020, [3-18-1672/26](#), p 26.

¹¹ RKHKm 07.04.2020, [3-18-1672/26](#), p-d 28, 29.

¹² RKHKm 12.02.2020, [3-19-1572/28](#), p-d 1, 2.

liige.¹³ Seega saab **tagada ka sellise maksuintressi sundtäitmist, mis on arvestatud aja eest, mil isikud ei olnud enam äriühingu juhatuse liikmed.**¹⁴

Samuti on võimalik füüsilise isiku pangakontode arest ning seda ka juhul, kui arestitakse peamiselt töötasu. Pangakontode arest võib isiku õigusi küll intensiivselt riivata, kuid füüsilise isiku puhul ei arestita [MKS](#) § 131 lg 3 kohaselt igas kuus ühe kuupalga alammäära suurust summat võlgniku ja iga tema ülalpeetava perekonnaliikme kohta. Aresti proportsionaalsust tuleb hinnata ka konkreetse juhtumi ja isikuga seonduvate asjaolude valguses. Halduskollegium leidis, et [MKS](#) § 136¹ lg 1 eesmärk on takistada isiku olemasoleva vara peitmist, kuid **ei ole põhjust võimaldada inimesel piiranguteta kasutada kogu sissetulekut, kui esineb põhjendatud kahtlus, et tulevikus ületavad tema avalik-õiguslikud kohustused tema tulusid.** Maksukohustuste korrektse täitmise vastu on oluline avalik huvi.¹⁵

2.1.2.2. Õigusvastaselt arestitud raha eest saab nõuda viivist ([3-17-98/49](#))

Teine pangakontode aresti kui täitmist tagavat toimingut käsitlev haldusasi keskendus sellele, kas äriühingu pangakontodel õigusvastaselt arestitud raha eest saab nõuda viivist või intressi. Nimelt selgus maksmenetluse käigus, et **rahaline nõue või kohustus oli väiksem** kui täite-toimingu sooritamiseks loa andmise menetluse käigus prognoositi. Halduskollegium pidas viivise väljamõistmist võimalikuks.¹⁶

[MKS](#) § 136¹ lg 3 kohaselt tuleb täitetoiming selle sooritamise tinginud asjaolu äralangemise korral lõpetada. Kui maksuhaldur seda kohustust rikub, on see **õigusvastane tegevusetus**. Isegi kui kohus on täitetoimingu sooritamiseks loa andnud, peab maksuhaldur ka maksmenetluse kestel selle rakendamise põhjendatust ja proportsionaalsust hindama. Ainuüksi maksuhalduri **kahtlus**, et maksukohustuslasele võidakse määrata maksusumma mõnes teises menetluses mõne teise perioodi eest, **ei õigusta täitetoimingu jätkamist** – tegemist pole asjaoluga, mille alusel anti luba sooritada algne täitetoiming.¹⁷

Arestitud pangakontol olnud raha **ei olnud maksuhalduri valduses** ja [MKS](#) §-s 116 sätestatud maksukohustuslasele makstava intressi regulatsiooni ei saa kohaldada. Avalik-õiguslik norm, mille alusel saab intressi maksmist nõuda, on [riigivastutuse seaduse](#) (RVastS) § 7 lg 2, mille kohaselt võib isik nõuda tegevusetusega tekitatud kahju hüvitamist üksnes juhul, kui haldusakt jäi õigeaegselt andmata või toiming sooritamata ning sellega rikuti isiku õigusi. [RVastS](#) § 7 lg 4 võimaldab kohaldada ka [võlaõigusseaduse](#) (VÕS) sätteid, ja [MKS](#) § 113 lg 1 järgi võib viivist nõuda rahalise kohustuse täitmisega viivitamise korral. [MKS](#) § 136¹ lg-st 3 tulenev **rahasumma aresti alt vabastamise kohustus on käsitatav rahalise kohustusena VÕS § 113 lg 1 tähenduses**. Viivise nõudmine selle kohustuse täitmisega viivitamise korral ei ole vastuolus maksuõigussuhte olemusega. Tegemist on **hüvitamiskaebusega**, sest viivis on hüvitis kahju eest, mis raha maksmisega viivitamise korral eeldatavalt alati tekib. Sellise kahju tekkimine on maksuhaldurile ettenähtav. Nõuet lahendades tuleb kontrollida, kas haldusorgan on rahalise kohustuse täitmisega **viivitanud avalik-õiguslikus suhtes** ning kas viivitus on **õigusvastane ja rikub kaebaja õigusi**.¹⁸

¹³ Vt selle kohta RKHKm 16.10.2019, [3-19-269/12](#), p 9.

¹⁴ RKHKm 12.02.2020, [3-19-1572/28](#), p 25.

¹⁵ Samas, p 27–29.

¹⁶ RKHKo 03.04.2020, [3-17-98/49](#), p-d 17, 18.

¹⁷ Samas, p-d 20, 22.

¹⁸ Samas, p-d 24, 25, 27, 29, 30.

2.1.2.3. Kohtuliku hüpoteegi võib seada enne vastutusotsust ([3-19-1178/14](#))

Täitmist tagavaid toiminguid puudutas veel kolmaski kohtuasi. Maksuhaldur esitas halduskohtule taotluse korteriomandile hüpoteegi seadmiseks, teatades, et alustab isiku vastu maksumenetlust. Äriühing deklareeris maksud ja maksuhalduril ei tekkinud kahtlusi deklaratsioonide õiguspärasuses, kuid äriühing jättis maksud tasumata.¹⁹

Täitmist tagavad toimingud ei või üldjuhul olla esimeseks menetlustoiminguks.²⁰ Kahtlus, et rahalise nõude või kohustuse sundtäitmine võib osutuda raskeks või võimatuks, saab küll tekkida üksnes varem toimunud menetluses, kuid **eelneva menetluse nõue ei ole omaette eesmärk**. Maksustamise aluseks olevad asjaolud peavad olema **piisavalt välja selgitatud**, et põhjendada ja tõendada maksuhalduri kahtlust, et menetluse tulemusena antava haldusakti sundtäitmine võib osutuda oluliselt raskemaks või võimatuks. Antud juhul tugines maksuhalduri kahtlus sellele, et isik muutis äriühingu rahatuks (võttes äriühingu ainsa juhatuse liikmena selle pangakontolt maksuvõla tekkimise ajavahemikul välja sularaha) ja viivitas pankrotiavaldusega, aga ka varasemas sama isikuga seotud maksuvõlgade sissenõudmise menetluses kogutud tõenditele ning nende analüüsile.²¹

Kolleegiumi hinnangul olid need põhjendused piisavad. Kui tõlgendada [MKS](#) § 136¹ viisil, et sundtäitmise menetlusest ja selle käigus kogutud asjaoludest ei piisa maksuhalduri kahtluse põhjendamiseks, sõltuks täitmist tagavate meetmete kohaldamise tõhusus olulises osas juhatuse liikme kontrolli all olevatest asjaoludest. **Kui isikule enne täitmist tagavate toimingute tegemiseks loa saamist teada anda, et tema suhtes algatatakse vastutusmenetlus, oleks tal võimalik muuta end enne vastutusotsuse koostamist varatuks ning jätta maksunõue täitmata.**²²

2.1.2.4. Maksuotsusega võib maksukohustust vähendada ([3-18-495/38](#))

Äriühingu ja kolmanda isiku vaheline käsundusleping oli näilik – käsundisaaja ei teinud käsundi esemeks olnud tööd ega saanud selle eest ka tasu, kuid käsundiandja deklareeris siiski tööjõumakse. Näiliku tehingu eesmärk oli **suurendada vanemahüvitise väljamakseid**, mille arvutamise aluseks on isikustatud sotsiaalmaksu andmed. Maksuhaldur vähendas kontrolli tulemusena äriühingu maksukohustust ja tühistas kande töötamise registris.²³

Kolleegium selgitas, et **maksuhalduril on õigus teha ka maksukohustust vähendav maksuotsus**. [MKS](#) § 10 lg 2 p 1 kohaselt tuleb maksuhalduril kontrollida, et makse tasutaks seadusega sätestatud suuruses ja korras, seega on maksuhalduril õigus ja kohustus **jälgida, et makse ei tasutaks seaduses sätestatust suuremas summas, kui sellele võib järgneda alusetult suure hüvitise väljamaksmine**. [MKS](#) § 25³ kohaselt võib MTA töötamise registri andmete õigsust kontrollida ja selle üheks eesmärgiks on tagada Sotsiaalkindlustusameti (SKA) ülesannete täitmiseks vajalikud tõesed andmed. Maksuhalduril on õigus tühistada ka töötamise registri kanne. Lisaks annab kolleegiumi hinnangul [PHS](#) § 46 lg 1 p 1 koostoimes [sotsiaalseadustiku üldosa seaduse](#) § 31 lg 1 p-ga 1 ka SKA-le õigusliku aluse **iseseisvalt** hüvitist tagasi nõuda ning tuvastada tsiviilõigusliku suhte puudumine hüvitist puudutavas osas, kuigi menetlusökonoomia seisukohalt võib olla otstarbekam kasutada tegeliku töötamise tuvastamiseks MTA abi.²⁴

¹⁹ RKHKm 18.03.2020, [3-19-1178/14](#), p-d 7, 11.

²⁰ Vt erandite kohta RKHKm 05.04.2017, [3-3-1-68-16](#), p 11.

²¹ RKHKm 18.03.2020, [3-19-1178/14](#), p-d 10, 12.

²² Samas, p 14.

²³ RKHKo 02.03.2020, [3-18-495/38](#), p-d 12, 13.

²⁴ Samas, p-d 14, 15, 18.

2.1.2.5. Maksueelise saamine OÜ-de vahel tehingute tegemisel ([3-18-1740/36](#))

MTA tegi maksuotsuse, mille kohaselt olid osahingu (OÜ) tehingud viie alltöövõtja ehk teise OÜ-ga näilikud: tegelikult olid teisteks lepingupoolteks füüsilised isikud ning sõlmiti kolm juhatuse liikme lepingut, töövõtuleping ja tööleping. Samad füüsilised isikud olid ka maksuotsuse adressaadiks oleva OÜ juhatuse liikmed või sellega muul moel seotud. MTA hinnangul tuli tegelikud tehingud maksustada tööjõumaksudega, kuid maksuotsuse adressaat leidis, et tehingud jäid lubatava kujundusõiguse piiridesse.²⁵

Halduskolleegium leidis, et **tehingud ei olnud näilikud**, ja selgitas, et näilik tehing [MKS](#) § 83 lg 4 mõttes tuleb tuvastada [TsÜS](#) § 89 alusel. Näilik tehing on tühine ehk õiguslikus mõttes mitteeksisteeriv, pooled tegelikult ei soovi kokkulepitud tagajärgi. Antud juhul tehti tööd ja äriühingutele maksti tehtud töö eest tasu. Pooled soovisid tasu maksmist alltöövõtjatest OÜ-dele, mitte füüsilistele isikutele. Makstud tasu jäi alltöövõtjate käsutada. Asjaolud ei viita sellele, et pooltel oleks olnud varjatud kavatsus tekitada raha käsutamise õigus füüsilistele isikutele.²⁶

Küll aga viitasid asjaolud halduskolleegiumi arvates sellele, et **tegu oli maksudest kõrvalehoidumise eesmärgil tehtud tehingutega**. Selliseid tehinguid reguleeriva [MKS](#) § 84 kohaldamine eeldab **maksueelise tuvastamist**. Seejuures ei pea maksueelist saama alati maksuotsuse adressaat – piisab, kui **maksueelis nähtub kõiki asjaolusid tervikuna vaadates**. Asjaoludest nähtuski, et teenuseid osutanud füüsilistele isikutele ei tehtud üldjuhul töö eest väljamakseid, vaid nende majanduslik huvi ja eesmärk töö tegemisel oli rahaliste vahendite kogumine nendega seotud äriühingutesse. Kuigi iseenesest ei ole vaidlusaluste tehingute puhul tegu õigusvastase tegevusega, **ei vastanud tehingute juriidiline vorm nende tegelikule majanduslikule sisule**. Teenuse osutamise vormistamine alltöövõtjatest äriühingute kaudu säästis maksuotsuse adressaadile tööjõumaksudele vastava summa ehk andis maksueelise, samal ajal kui füüsilised isikud kui alltöövõtjatest äriühingute tegelikud kontrollijad said investeerida kogu oma äriühingutele makstud tasu nendesse äriühingutesse. Tehingute **tegelikule majanduslikule sisule** oleks isikutevahelisi seoseid ning muid asjaolusid arvestades vastanud see, kui OÜ oleks füüsilistele isikutele tasu maksnud, sellelt ettenähtud maksud arvestanud, kinni pidanud ja tasunud ning füüsilised isikud oleksid saanud tasu oma OÜ-desse investeerinud.²⁷

2.1.3. Maaelu- ja põllumajandustoetused

2.1.3.1. Kahju tekkimine toetuse õigusvastaselt andmata jätmisel ([3-16-1634/24](#))

OÜ taotles 2013. aastal Põllumajanduse Registrate ja Informatsiooni Ametilt (PRIA) Euroopa Kalandusfondi vesiviljeluse investeeringutoetust, kuid taotlus jäeti rahuldamata. Taotleja jäi paremusjärjestuses 6. kohale, eelarves jätkus raha aga vaid esimese viie taotluse täies ulatuses rahuldamiseks. Rahuldamata jäi ka muudetud toetustaotlus, kus taotleja andis nõusoleku taotluse osaliseks rahuldamiseks, sõltuvalt kohtumenetluse tulemusest. 2018. kohustas halduskolleegium PRIA-t muudetud taotlust uuesti läbi vaatama.²⁸ Taotlus jäi siiski rahuldamata, sest

²⁵ RKHKo 04.03.2020, [3-18-1740/36](#), p 12.

²⁶ Samas, p-d 13–16.

²⁷ Samas, p-d 17.1–17.5.

²⁸ Vt selle kohta RKHKo 06.02.2018, [3-15-103/114](#).

investeeringutoetuste periood oli lõppenud ja kaasrahastatavad vahendid jagatud. Seepeale esitas taotleja kaebuse, millega taotles **PRIA otsustega tekitatud kahju eest hüvitist**.²⁹

Kuigi investeeringutoetuse taotlejal ei ole subjektiivset õigust saada toetust, ei ole toetuse õigusvastaselt määramata jätmise korral välistatud kahju hüvitamine riigivastutuse **RVastS** alusel. Isikul on õigus **nõuda, et toetustaotluse lahendamisel järgitaks tema huve kaitsvaid norme**.³⁰ Halduskolleegiumi hinnangul ei olnud taotluse osaliseks rahuldamiseks takistust: määruse kohaselt **oleks taotlus tulnud osaliselt rahuldada**, kui taotletava toetuse suurus ületas meetme rahastamise sama aasta eelarve jäägi, kuid taotleja oli andnud taotluse osaliseks rahuldamiseks nõusoleku. Sätte eesmärk oli **tagada, et taotleja saaks võimaluse korral toetuse kätte osaliseltki**. Niisugune norm kaitseb otseselt taotleja huve. See, et tagantjärele ei ole võimalik teada, kas taotleja oleks taotluse rahuldamise korral projekti nõuetekohaselt ellu viinud, ei välista kahjunõude rahuldamist – selle hüpoteetilise olukorra tõenäosust on võimalik menetlusosalistel põhistada ja kohtul hinnata.³¹

Konkreetsel juhul saab kahju suuruse hindamisel saab aluseks võtta hüpoteesi, et kui taotleja oleks toetuse saanud, oleks tema varaline olukord võrreldes praegusega **saamata jäänud toetuse summa võrra soodsam**. Saamata jäänud tulust tuleb maha arvata sellised kulutused, mida toetustaotleja oleks pidanud kandma toetuse saamise puhul, aga mida ta toetuse saamata jäämise tõttu ei kandnud. Säätetud kulutused saab maha arvata ainult ulatuses, milles need ei oleks suurendanud toetustaotleja ülejäänud vara väärtust.³²

2.1.3.2. Koormav lisatingimus poolloodusliku koosluse hooldamisel ([3-17-1343/45](#))

Maaeluministri määrus „[Poolloodusliku koosluse hooldamise toetus](#)“ võimaldab seada põllumajandustootjale toetuse andmisel poolloodusliku koosluse heas seisundis hoidmise või parendamise eesmärgil lisatingimusi. Selle määruse alusel seadis Keskkonnaamet toetustaotlejale, kes hooldas Käina lahe - Kassari maastikukaitseala sihtkaitsevööndis asuvat ala, lisatingimuseks 12,79 ha suuruselt alalt **puittaimestiku eemaldamise**, sest lage ala sobib paremini niidurüdi ja teiste kaitsealuste lindude elupaigaks.³³

Halduskolleegium leidis, et kaitsealuste linnuliikide elupaikade säilitamise kasuks räägib küll kaalukas avalik huvi ja puittaimestiku eemaldamine on selleks põhimõtteliselt sobiv meede, kuid Keskkonnaamet peab arvestama, et toetuse eesmärgiks on „innustada põllumajandustootjaid teenima ühiskonda tervikuna, võttes kasutusele põllumajandustavasid, mis aitavad leevendada kliimamuutusi ning on ühitatavad keskkonna, maastiku, loodusvarade, mulla ja geneetilise mitmekesisuse kaitsega“³⁴ ja see ei ole samastatav loodushoiutoetuste eesmärkidega. Poolloodusliku koosluse hooldamise toetuse funktsiooniks on muuhulgas **toetada avalikes huvides kulukaid lisakohustusi võtnud põllumajandustootjat** ja suurendada tema võimet konkureerida tavapäraseid meetodeid kasutavate tootjatega. Lisakohustus peab olema proportsionaalne. Kuna poolloodusliku koosluse hooldamise toetus katab kulud ja saamata jäänud tulu üksnes osaliselt, võib talle **lisakohustusi panna üksnes kaalukatel põhjustel ja piiratud ulatuses**. Põllumajandustootja loobumist toetuse taotlemisest liiga koormavate lisakohustuste tõttu tuleb vältida.³⁵

²⁹ RKHKo 23.03.2020, [3-16-1634/14](#), p-d 10, 11.

³⁰ Vt selle kohta RKHKo 02.04.2019, [3-16-1048/38](#), p 17.

³¹ RKHKo 23.03.2020, [3-16-1634/14](#), p-d 28, 30.

³² Samas, p 33.

³³ RKHKo 17.02.2020, [3-17-1343/45](#), p-d 1, 2.

³⁴ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 17.12.2013 [määruse 1305/2013](#) preambul, p 22 ja art 28 lg 1.

³⁵ RKHKo 17.02.2020, [3-17-1343/45](#), p-d 11–15.

2.1.4. Vangistusõigus³⁶ ja mittevaralise kahju hüvitamine

2.1.4.1. 482 päeva katkematud järjestikuseid kartserikaristusi ([3-18-360/41](#))

Esimese ja teise astme kohtute hinnangul oli kinnipeetav õigusvastaselt kartseris 392 päeva. Ta kandis karistusi üksi tavalises elukambris ja talle võimaldati ka piisavat suhtlust ja tegevusi, arvestades kartserikaristuse olemusest tulenevaid vältimatuid piiranguid. Ringkonnakohus mõistis kinnipeetava kasuks välja 50 euro suuruse mittevaralise kahju hüvitise, põhjendades summat sellega, et kinnipeetavale määratud distsiplinaarkaristused kuhjusid seetõttu, et ta jättis ise täitmata korralduse asuda tööle, hüvitise suurus on Eesti olusid arvestades kohane ja võrreldav ühiskonna vähekindlustatud gruppide sissetulekuga.³⁷

Halduskolleegiumi hinnangul oli kartserikaristuse täideviimine õigusvastane **482 päeva**, sest vaid **ühepäevasest** vaheajast tavalistes kinnipidamistingimustes ei piisa selleks, et leevendada 392 päeva või kauem kestnud kartserikaristuse negatiivset mõju. Seitsmepäevast vaheaga pidas halduskolleegium asjaolusid arvestades juba piisavaks.³⁸

Halduskolleegium ei nõustunud ka kaaluga, mille ringkonnakohus mittevaralise kahju hüvitist määrates kartserikaristuse kestusele andis, ja pidas 482 päevaks kartserisse paigutamist eba-proportsionaalseks karistuste täideviimiseks, millega alandati kinnipeetava väärikut.³⁹ Kuigi kohane hüvitis ei pea olema sama suur, kui määrab sarnastes asjades Euroopa Inimõiguste Kohus (EIK), ei tohi see siiski olla ebamõistlikult väike. **Mõistlikuks ja proportsionaalseks** on EIK pidanud riigisiseses kohtus välja mõistetud **hüvitist, mis vastab ligikaudu 30%-le sarnastes asjades EIK-s välja mõistetud hüvitisele**.⁴⁰ Riigikohtu hinnangul on antud juhul võrreldavad EIK hüvitised asjas Nikitin jt vs. Eesti, kus kinnipeetavad olid ebakohastes tingimustes 100 kuni 848 päeva ja välja mõisteti hüvitised vahemikus 4575 kuni 9975 eurot.⁴¹

Halduskolleegium nõustus sellega, et kinnipeetav põhjustas distsiplinaarkaristused oma õigusrikkumistega – tööst keeldumisega – ja selgitas ka vanglas töötamise eesmärgi (tööharrjumuse kujundamine, kuriteoga tekitatud kahju hüvitamine, raha kogumine vabanemisefondi jm). Katkematu ja peaaegu katkematu kartserikaristuse õigusvastase täideviimisega tekitatud mittevaralise kahju eest pidas halduskolleegium **kohaseks hüvitiseks 1500 eurot**.⁴²

2.1.4.2. 86 päevaks lukustatud kambrisse eraldamise mõju ([3-17-1503/36](#))

Halduskolleegium saatis halduskohtule uueks läbivaatamiseks kaebuse, mis käsitles samuti mittevaralise kahju hüvitamist väärikuse alandamise eest. Nimelt paigutati kinnipeetav täiendava julgeolekuabinõuna kokku **86 päevaks** eraldatud lukustatud kambrisse, kus aken oli kinni keevitatud ja kinnipeetaval puudus teler, piisavalt venekeelseid ajalehti, keedukann, võimalus osaleda eesti keele kursustel ja taasühiskonnastavas tegevuses. Kinnipeetava

³⁶ Lisaks mittevaralise kahju hüvitamise küsimustele oli kinnipeetavatega seotud lahendite hulgas ka riigi õigusabi määramist puudutav asi, kus halduskolleegium juhtis tähelepanu sellele, et riigi õigusabi ei ole mõeldud ainult abistamiseks menetluskohustuste koostamisel, vaid võib olla vajalik ka selleks, et otsustada (edasikaebuse esitamise perspektiivi üle (RKHKm 06.02.2020, [3-18-2351/39](#), p 9).

³⁷ RKHKo 15.04.2020, [3-18-360/41](#), p-d 4, 7.

³⁸ Samas, p 12.

³⁹ Samas, p 15.

⁴⁰ Vt selle kohta EIK 07.05.2013 otsus vastuvõetavuse kohta asjas nr [38967/10](#), Mets vs. Eesti, p 31; EIK 04.04.2020 otsus asjas nr [41743/17](#), Shmelev jt vs. Venemaa, p 92.

⁴¹ RKHKo 15.04.2020, [3-18-360/41](#), p 16; EIK 29.01.2019 otsus asjades nr [23226/16](#), [43059/16](#), [57738/16](#), [59152/16](#), [60178/16](#), [63211/16](#) ja [75362/16](#).

⁴² RKHKo 15.04.2020, [3-18-360/41](#), p 17.

hinnangul oli tema eraldatud lukustatud kambrisse paigutamine tal esinevate psüühikahäirete tõttu õigusvastane.⁴³

Kolleegium selgitas, et kinnipeetav nõudis inimväärikuse alandamisega tekitatud **kahju hüvitamist kõigi kirjeldatud asjaolude eest kogumis** ja sellist kahjunõuet ei tohi jagada osadeks, vaadeldes iga piirangu või kambritingimuse õiguspärasust eraldi. Isegi kui kinnipeetava eraldatud lukustatud kambris hoidmine on julgeolekuohuga põhimõtteliselt õigustatud, võivad tema isoleerimise õigusvastaseks muuta **kinnipeetava isikust tingitud asjaolud**, mis **süvendavad** eraldamisega kaasnevaid riiveid. Juhul, kui eraldatud lukustatud kambris hoidmine on juba iseenesest õigusvastane, võivad kinnipidamistingimused kogumis suurendada isikule eraldatusega põhjustatud kahju.⁴⁴

2.1.5. Rahvusvaheline kaitse: taotleja kinnipidamise alused ([3-19-1068/39](#))

[Välismaalasele rahvusvahelise kaitse andmise seaduse](#) (VRKS) § 36¹ lg 2 p 5 järgi võib rahvusvahelise kaitse taotleja vältimatu vajaduse korral kinni pidada, kui on põhjendatud alus arvata, et isik on **esitanud rahvusvahelise kaitse taotluse lahkumiskohustuse edasilükkamiseks või väljasaatmise vältimiseks**. Seda sätet tuleb kooskõlas Euroopa Parlamendi ja nõukogu [direktiivi 2013/33/EL](#) art 8 lg 3 p-ga d tõlgendada nii, et selle sätte alusel võib rahvusvahelise kaitse taotleja kinni pidada **üksnes juhul, kui teda peetakse juba kinni lahkumiskohustuse sundtäitmise tagamiseks**. Riigisisises õiguses ei saa kinnipidamise aluseid laiendada. Kolleegium juhtis VRKS § 36¹ lg 2 p 5 täpsustamise vajadusele ka seadusandja tähelepanu.⁴⁵

VRKS § 36¹ lg 2 p 6 võimaldab rahvusvahelise kaitse taotleja kinni pidada, kui see on **riigi julgeoleku või avaliku korra kaitsmiseks vältimatult vajalik**. „Avalik kord“ VRKS § 36¹ lg 2 p 6 tähenduses on **EL õiguse autonoomne mõiste** ning seetõttu ei saa seda mõistet sisustada üksnes [korrakaitseseaduse](#) alusel. Politsei- ja Piirivalveametil (PPA) ja kohtutel tuleb põhjendada, miks kujutab isiku õigusvastane käitumine endast tõelist, vahetut ja piisavalt tõsist mõnda ühiskonna põhihuvi kahjustavat ohtu, mis muudab tema kinnipidamise vältimatult vajalikuks. Kinnipidamist avaliku korra kaitsmise eesmärgil ei saa pidada põhjendatuks näiteks ainuüksi seetõttu, et isik sisenes riiki ebaseaduslikult ja eiras talle kohaldatud sissesõidu-keeldu.⁴⁶

VRKS § 36¹ lg 2 p 4 kohaselt võib rahvusvahelise kaitse taotleja vältimatu vajaduse korral kinni pidada rahvusvahelise kaitse **taotluse menetlemisel tähtsust omavate asjaolude väljaselgitamiseks**, eelkõige juhul, kui on olemas põgenemise oht. **Konkreetset ja pakilist vajadust**, mis saaks õigustada vabaduse võtmist, ei nähtu sellest, kui PPA märgib loataotluses üldsõnaliselt, et menetluses on vaja välja selgitada tõesed asjaolud ning isiku Eestisse saabumise tegelikud motiivid ja asjaolud, selgitamata, milliseid andmeid on vaja täpsemalt kontrollida ja kuidas on need seotud rahvusvahelise kaitse menetlusega.⁴⁷

2.1.6. Riigivastutus: õigustloova aktiga tekitatud kahju hüvitamine ([3-16-2267/45](#))

2012. aastal muutis Vabariigi Valitsus [määrusega](#) senisest rangemaks veekogudesse juhitava heit- ja sademevee kvaliteedi nõudeid. Keskkonnaamet väljastas 2013. aastal vee-ettevõtjale, kes juhtis temale kuuluvast reoveepuhastist heit- ja sademevee merre, vee erikasutusloa, kuid

⁴³ RKHKo 28.02.2020, [3-17-1503/36](#), p 13.

⁴⁴ RKHKo 28.02.2020, [3-17-1503/36](#), p 17; vt ka EIK 04.07.2013 otsus asjas nr [4242/07](#), Rzakhanov vs. Aserbaidžaan, p-d 63-64, 67 ja 69.

⁴⁵ RKHKm 17.04.2020, [3-19-1068/39](#), p-d 15, 16, 19.

⁴⁶ Samas, p 23.

⁴⁷ RKHKm 17.04.2020, [3-19-1068/39](#), p 25.

määras merre juhitavas heitvees lubatud ohtlike ainete piirkontsentratsioonid alguses ekslikult eelmise määruse alusel. Seejärel erikasutusloa tingimusi muudeti ja sellele kanti uues määruses kehtestatud ohtlike ainete rangemad piirnormid. Kuna vee-ettevõtja ületas ohtlike ainete piirnorme, pidi ta maksma oluliselt kõrgemat saastetasu. Vee-ettevõtja ei pidanud rangete normidega määrust proportsionaalseks ja nõudis riigilt sellega tekitatud kahju hüvitamist, kuid mitte konkreetse haldusaktiga tekitatud kahju hüvitamist.⁴⁸

Halduskolleegium tuletas meelde, et kahju tekitanud toiming, haldusakti või õigustloova akti peab kaebuse esemena määratlema kaebaja, ning selgitas kahju hüvitamise sätteid [RVastS](#)-s. Kuna vee-ettevõtja oli nii oma kaebuses kui ka kohtumenetluse käigus seisukohal, et kahju tekkis **mitte õigusvastase haldusakti andmise, vaid range määruse kehtestamise tõttu**, ei olnud kohtul alust talle haldusaktiga tekitatud kahju hüvitamise võimalikkust kontrollida. Kui kohus järeldas kaebuse asjaoludest, et kaebaja huvide kaitseks on mõistlik esitada nõue õigusvastase haldusaktiga tekitatud kahju hüvitamiseks, oleks ta pidanud seda võimalust kaebajale selgitama, kuid võttes arvesse, et vee-ettevõtjat esindasid vandeadvokaadid, oli ta alternatiividest ilmselt teadlik.⁴⁹

[RVastS](#) § 14 kohaldamiseks on nõutav, et kahju on tekitatud **vahetult** õigustloova aktiga. **Põhjuslik seos** tuleb kindlaks teha avaliku võimu kandja kohustuste olulise rikkumise ja tekkinud kahju vahel. Seetõttu tuli kindlaks teha, kas vee-ettevõtja oleks pidanud järgima heitvee suublasse laskmisel rangeid piirmäärasid ka juhul, kui talle poleks väljastatud vee erikasutusluba, ning kas kõrgendatud määras keskkonnatasu võeti temalt vee erikasutusloa alusel. Antud juhul leidis halduskolleegium, et keskkonnatasu määr ei tulnud **mitte vahetult määrusest, vaid keskkonnaloast**. Keskkonnaloa oleks võidud seejuures väljastada ka soodsamate nõudmistega.⁵⁰

Kohtunik Viive Ligi jäi asjas [eriarvamusele](#), sest tema hinnangul oli tekkinud kahju ja riigi väidetavalt õigusvastase tegevuse vahel põhjuslik seos: kui rangete nõuetega määrust ei oleks kehtestatud, ei oleks Keskkonnaametil olnud alust vee erikasutusluba muuta ja vee-ettevõtjal poleks tulnud maksta saastetasu kõrgendatud määras. Ka ei tulene tema hinnangul [RVastS](#) §-st 14 kohustust jätta kahjunõue rahuldamata pelgalt seetõttu, et õigustloova akti alusel on antud haldusakt.

2.1.7. Riigihange: saastetasu maksmise kohustust tuleb kontrollida ([3-19-1825/50](#))

Jäätmeveo kontsessioonilepingu sõlmimiseks korraldatud hankes osales pakkuja, kelle pakutud segaolmejäätmete äraveo hind ei sisaldanud jäätmete käitlemise saastetasu, sest ta kavatses jäätmed taaskasutada. Hankija küsis hinna kohta selgitust.⁵¹

Halduskolleegium selgitas, et kui hankija pakkujalt maksumuse kohta selgitust küsib, algatab ta sellega pakkumuse maksumuse põhjendatuse kontrolli ja peab vastust ka sisuliselt hindama. Hankijal ei olnud antud juhul pakkumuse maksumuse põhjenduste kontrollimisel laia hindamisruumi. Jäätmeveo valdkonnas on oluline lähtuda põhimõttest, et **saastaja maksab** – arvestada tuleb ohuga, et kui pakkumuse maksumus ei kata keskkonnanõuete täitmise kulusid, võivad need nõuded jääda täitmata. Olukorras, pakkuja esitas hankijale selgituse, mille kohaselt ta **ei ole kohustatud maksma kogutud jäätmete käitlemisel saastetasu**, tuli **hankijal kontrollida selle väite põhjendatust**. Üldsõnalise väite, et jäätmed suunatakse tootmisse-taaskasutusse,

⁴⁸ RKHKo 20.02.2020, [3-16-2267/45](#), p-d 1–5.

⁴⁹ Samas, p-d 13–15.

⁵⁰ Samas, p-d 18, 19.

⁵¹ RKHKo 16.03.2020, [3-19-1285/50](#), p-d 3, 4.

õigsuse eeldamisest ei piisa. Pakkujal oleks tulnud hankijale vähemalt oma jäätmete käitlusprotsesse kirjeldada, et näidata, mil viisil ta suudab segaolmejäätmete täieliku taaskasutuse tagada.⁵²

2.1.8. Erakondade rahastamine: valimisreklaam ajalehes Stolitsa ([3-18-1537/47](#))

Erakondade Rahastamise Järelevalve Komisjon tegi Tallinna linna ajalehe Stolitsa peatoimetajale ettekirjutuse, millega kohustas teda tagastama linnale keelatud annetuse. Annetus seisnes artiklis kui rahaliselt hinnatavas hüves. Artiklis teatati peatoimetaja kandideerimisest KOV volikogu valimistel. Artikli eest linnale ei tasutud. Peatoimetaja väitel kajastas artikkel lihtsalt päevakajalist teemat ja refereeris Eesti Rahvusringhäälingu (ERR) artiklit.⁵³

Halduskolleegium selgitas, et ettekirjutuse saab tühistada juhul, kui täidetud ei ole kahe [erakonnaseaduse](#) (EKS) sätte eeldused: EKS § 12³ lg 2 p 2 keelab juriidilise isiku annetuse erakonnale ja EKS § 12¹ lg 3 keelab kasutada valimiskampaania läbiviimiseks avalikke vahendeid. Sellist tegevust, kus KOV tasub erakonna liikme eest kolmandale isikule tehtud reklaamide eest, milles kujutatakse erakonna liiget eesmärgiga mõjutada valijaid ja seeläbi valimistulemusi, saab käsitleda annetamisena.⁵⁴ Seetõttu kujunes põhiküsimuseks see, **kas kirjutis avaldati valijate mõjutamise eesmärgil.**⁵⁵

Asjaoludena, mis peegeldavad artikli avaldamise eesmärke kogumis, võttis halduskolleegium arvesse artikli **avaldamise kohta, konteksti** ja konkreetse **kirjutise sisu**. Stolitsas ilmunud artikkel refereeris ERR-s avaldatud artiklit, mida tegid teisedki meediaväljaanded. Sisul oli küll objektiivne uudisväärtus, kuid see ei tähenda seda, et Stolitsas ilmunud refereering oleks olnud poliitiliselt neutraalne meediakajastus. Varem avaldatud teabe taasesitamise eesmärk võib erineda algsest avaldamise eesmärgist, isegi kui teabe sisu ja esituslaad ei muutu. Stolitsa artiklis tõsteti poliitiliselt konkureerivate seisukohtade asemel esiplaanile peatoimetaja kandideerimine. Selle **tegelikuks eesmärgiks oli valijate mõjutamine.**⁵⁶

Halduskolleegium rõhutas, et valimiste kajastamisel peab KOV infoleht jääma [PS](#) § 156 lg-s 1 sätestatud valimiste ühetaolisuse põhimõttest tulenevalt poliitiliselt erapooletuks ja tasakaalustatuks ning sellisena ka näima.⁵⁷

2.2. MENETLUSÕIGUS

2.2.1. Pädeva kohtu määramine ([3-19-2347/7](#), [3-20-17/11](#))

Esimeses pädeva kohtu määramist puudutavas asjas tõusetus küsimus, **kas sõitjateveo avaliku teenindamise leping** oli haldus- või eraõiguslik leping. Seadus ei reguleeri, millises vormis tuleb avaliku teenindamise leping sõlmida. Ringkonnakohtu hinnangul ei olnud vaidlusalusel lepingul selliseid tunnuseid, mis vältimatult tingiksid vajaduse kvalifitseerida see halduslepinguks. Erikogu selgitas, et määrav on poolte tegelik tahe: kuigi pooled olid lepingus ette näinud vaidluste lahendamise maakohtus, väitis KOV kohtumenetluses käigus, et tegemist on halduslepinguga ning lepingu viide vaidluste lahendamisele maakohtus oli ekslik. Ka kaebaja

⁵² Samas, p-d 15–17.

⁵³ RKHKo 30.03.2020, [3-18-1537/47](#), p-d 1, 2.

⁵⁴ Vt selle kohta RKHKo 10.11.2016, [3-3-1-50-16](#).

⁵⁵ RKHKo 30.03.2020, [3-18-1537/47](#), p-d 10, 11.

⁵⁶ Samas, p-d 12–14.

⁵⁷ Samas, p 15.

ei ole sellele vastu vaieldud. Seetõttu loeti leping halduslepinguks ning halduslepingust tulenev vaidlus lahendatakse **halduskohtus**.⁵⁸

Teises asjas soovis kinnipeetav riigi õigusabi, et määrataks kindlaks tema **ennetähtaegse vabanemise õiguse tekkimise kuupäev**. Kuna tingimisi enne tähtaega vabastamise võimaluse tekkimine on karistusõiguslik küsimus, mis eeldab [karistusseadustiku](#) normide tõlgendamist ning kriminaalasjades tehtud jõustunud kohtuotsuste selgitamist, otsustas erikogu, et riigi õigusabi taotlust on pädev läbi vaatama **maakohus**.⁵⁹

2.2.2. Tõendite hindamine: kinnisasja müügikuulutus ([3-12-1512/140](#))

Maa ostueesõigusega erastamist ja varalise kahju eest hüvitise väljamõistmist puudutavas asjas juhtis halduskolleegium tähelepanu tõendite korrektsele kogumisele ja hindamisele, millest omakorda sõltus hüvitise väljamõistmine ja suurus.

Nimelt võttis ringkonnakohtus asja materjalide juurde **kinnisvaraportaalis avaldatud müügi-kuulutuse** väljatrüki ja arvestas seda kinnistu väärtuse ja kahju suuruse kindlaksmääramisel. Tõendi kogumisest pooltele ei teatatud ja seda ei uuritud ka istungil. Kohus rikkus sellega [halduskohtumenetluse seadustiku](#) § 157 lg-d 2 ja 3. Nende normide rikkumist ei saa õigustada menetlusosaliste asjatu koormamise vältimise, menetluse kiirendamise, uurimisprintsipi kohaselt täiendavate tõendite kogumise ega muude sarnaste põhjustega. Müügikuulutuses toodud hinna arvestamine mõjutas olulisel määral kahju suuruse kindlakstegemist ja välja mõistetud hüvitise suurust, kuigi müügikuulutus ei näita kinnistu turuhinda, vaid müüja hinnasoovi.⁶⁰

⁵⁸ RKEKm 23.04.2020, [3-19-2347/7](#), p-d 17–19.

⁵⁹ RKEKm 12.03.2020, [3-20-17/11](#), p-d 5–9.

⁶⁰ RKHKo 21.02.2020, [3-12-1512/140](#), p 13.